

UOT 75

Rəna Suldüz qızı Məmmədova
Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universiteti
Doktorant
E-mail: rena_ibazade@mail.ru

“SƏRT ÜSLUB” AZƏRBAYCAN RƏNGKARLIĞININ İNKİŞAFI KONTEKSTİNDƏ”

Xülasə: Azərbaycan rəngkarlıq tarixində əsrlər boyu müxtəlif cərəyan və üslublar bir-birini əvəz etmişdir. XX əsrin 50-ci illərində yaranmış olan “Sərt realizm” uzun tarixi inkişaf yolu keçmiş Azərbaycan təsviri sənətində mühüm əhəmiyyət kəsb edir. “Sərt üslub” Azərbaycan rəngkarlıq tarixində sosialist realizmi ilə Abşeron rəssamlıq məktəbi arasındakı dövrü əhatə edirdi. “Sərt üslub” Azərbaycan rəngkarlıq tarixində sosialist realizmi ilə Abşeron rəssamlıq məktəbi arasındakı dövrü əhatə edirdi.

Sovet hakimiyyəti illərinə təsadüf edən, sərt üslub adlandırılan sərt realizm Tofiq Cavadov və Tahir Salahovun adı ilə birbaşa bağlı idi.

T.Cavadovun 1950-ci illərin əvvəllərində yaratdığı müxtəlif janrlı əsərlərində “sərt üslub”a xarakterik elementlər öz əksini tapmışdır [3].

Dahi rəssam istedadı sayəsində fəaliyyətinin ilk illərinin təsadüf etdiyi Sovet hakimiyyəti dönməsində dövrün çətinliklərinə rəğmən yeni üslubun geniş şaxələnməsinə səbəb olmuşdur. Tahir Salahov 1968-ci ildə SSRİ Dövlət Mükafatına layiq görülmüşdür. Bu yeni yaradıcılıq üslubunun dövlət tərəfindən təqdirə qəbul edilməsinin sübutu idi. Yeni yaradıcılıq üslubu kimi “sərt realizm” Azərbaycan rəngkarlıq nümunələrinin, Tahir Salahov yaradıcılığının dünya incəsənəti miqyasında tanınmasında böyük rol oynamışdır.

Açar sözlər: sərt üslub, rəngkarlıq, tarixi inkişaf, dahi rəssam

Azərbaycan rəngkarlıq tarixində əsrlər boyu müxtəlif cərəyan və üslublar bir-birini əvəz etmişdir.

T.Cavadov “Fəhlə
portreti” 1950

XX əsrin 50-ci illərində yaranmış olan “Sərt realizm” uzun tarixi inkişaf yolu keçmiş Azərbaycan təsviri sənətində mühüm əhəmiyyət kəsb edir. “Sərt üslub” Azərbaycan rəngkarlıq tarixində sosialist realizmi ilə Abşeron rəssamlıq məktəbi arasındakı dövrü əhatə edirdi. “Sərt üslub” Azərbaycan rəngkarlıq tarixində sosialist realizmi ilə Abşeron rəssamlıq məktəbi arasındakı dövrü əhatə edirdi. Sovet hakimiyyəti illərinə təsadüf edən, sərt üslub adlandırılan sərt realizm Tofiq Cavadov və Tahir Salahovun adı ilə birbaşa bağlı idi.

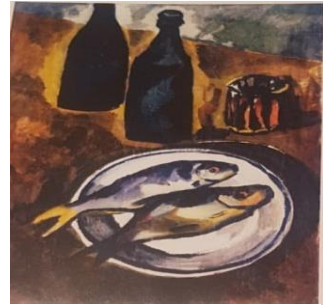
T.Cavadovun 1950-ci illərin əvvəllərində yaratdığı müxtəlif janrlı əsərlərində “sərt üslub”a xarakterik elementlər öz əksini tapmışdır [3]. Dahi rəssam istedadı sayəsində fəaliyyətinin ilk illərinin təsadüf etdiyi Sovet hakimiyyəti dönməsində dövrün çətinliklərinə rəğmən yeni üslubun geniş şaxələnməsinə səbəb olmuşdur. Tahir Salahov 1968-ci ildə SSRİ Dövlət Mükafatına layiq görülmüşdür. Bu yeni yaradıcılıq üslubunun dövlət tərəfindən təqdirə qəbul edilənməsinin sübutu idi.

Yeni yaradıcılıq üslubu kimi “sərt realizm” Azərbaycan rəngkarlıq nümunələrinin, Tahir Salahov yaradıcılığının dünya incəsənəti miqyasında tanınmasında böyük rol oynamışdır. Sovet hakimiyyəti illərinə təsadüf edən, sərt üslub adlandırılan sərt realizm Tofiq Cavadov və Tahir Salahovun adı ilə birbaşa bağlı idi. Azərbaycan rəngkarlıq tarixində əsrlər boyu müxtəlif cərəyan və üslublar bir-birini əvəz etmişdir. Rəngkarlıq tariximizin səhnəsindən neçə-neçə görkəmli şəxsiyyətlər, dahi rəssamlar keçmiş və hər birinin özünəməxsus yeri, danılmaz xidmətləri olmuşdur. Məhz bu cür dahi rəssamların yaradıcılığı sayəsində Azərbaycan rəngkarlığı beynəlxalq səviyyədə təbliğ edilmiş və rəğbət görmüşdür

Sultan Məhəmməd, Müzəffər Əli, Mir Seyid Əli, Mirzə Qədim İrəvani, Mir Möhsün Nəvvab, Bəhruz Kəngərli, Səttar Bəhlulzadə, Maral Rəhmanzadə, Mikayıl Abdullayev, Böyükağa Mirzəzadə, Oqtay Sadıqzadə, Cavad Mircavadov, Tofiq Cavadov, Xalidə Səfərova, Tahir Salahov, Elmira Şahtaxtinskaya kimi bir sıra dahi rəssamların yaradıcılıq üslubu Azərbaycan rəngkarlığının tarixini və onun gələcək inkişaf istiqamətlərini təşkil edir.

Yeni yaradıcılıq üslubu

Müxtəlif dövrlərə aid olan yaradıcılıq üslubları, ayrı-ayrılıqda hər bir rəssamın əsərləri sənətsünaşlar tərəfindən geniş tədqiq edilmişdir. Tədqiqatçıların özünəməxsus yanaşması mövzuya yeni çalarlar gətirməklə yanaşı, elmi biliklərin əldə edilməsinə öz töhfəsini vermişdir. XX əsrin 50-ci illərində yaranmış olan “Sərt realizm” uzun tarixi inkişaf yolu keçmiş Azərbaycan təsviri sənətində mühüm əhəmiyyət kəsb edir. “Sərt üslub” Azərbaycan rəngkarlıq tarixində sosialist realizmi ilə Abşeron rəssamlıq məktəbi arasındakı dövrü əhatə edirdi. Sovet hakimiyyəti illərinə təsadüf edən, “sərt üslub” adlandırılan sərt realizm Tofiq Cavadov və Tahir Salahovun adı ilə birbaşa bağlı idi. T.Cavadovun 1950-ci illərin əvvəllərində yaratdığı müxtəlif janrlı əsərlərində “sərt üslub”a xarakterik elementlər öz əksini tapmışdır [3].

T.Cavadov “Balıqla natürmort” 1954

Tahir Salahovun yaradıcılığında sərt üslub

Tahir Salahovun yaradıcılığında sərt üsluba aid ilk əsər 1957-ci ildə yaratmış olduğu “Növbədən qayıdanlar” tablosu hesab edilir.

Dahi rəssam istedadı sayəsində fəaliyyətinin ilk illərinin təsadüf etdiyi Sovet hakimiyyəti dönməsində dövrün çətinliklərinə rəğmən yeni üslubun geniş şaxələnməsinə səbəb olmuşdur. Rəssam 1968-ci ildə SSRİ Dövlət Mükafatına layiq görülmüşdür. Bu yeni yaradıcılıq üslubunun dövlət tərəfindən təqdirə qarşılanmasının sübutu idi.

T.Salahov
“Növbədən qayıdanlar”
1957

Yeni yaradıcılıq üslubu kimi “sərt realizm” Azərbaycan rəngkarlıq nümunələrinin, Tahir Salahov yaradıcılığının dünya incəsənəti miqyasında tanınmasında böyük rol oynamışdır. Məhz bu səbəbdən “sərt realizm” üslubu geniş tədqiqat obyektinə çevrilmiş, xarici və yerli dövrü mətbuatda – Z.Əliyev “Qüdrətli fırça ustası”, V.Bəkirov, “Sərt üslubun yaradıcısı olan Tahir Salahovun yaradıcılıq dünyası”, ədəbiyyatlarda – İ.Dolqopolov, “Sənətkar və şah əsəri” (“Мастера и шедевры”) 6 cildliyində, V.S.Manin, «Həyat və yaradıcılıq» (“Жизнь и творчество”) miniatur kitabında və digər elmi araşdırmalarda öz əksini tapmışdır. Sərt realizm üslubunun ilk nümayəndələrindən olan T.Cavadov, T.Salahov kimi dahi rəssamların sonrakı nəsillərə əmanət qoyduqları zəngin bədii irs özünəməxsusluğu ilə seçilən hər bir müəllifin əsərində milli koloriti, məzmun müxtəlifliyi və ideyası ilə daima öz aktuallığını qoruyur.

Ədəbiyyat siyahısı:

1. Əfəndiyev R. (1992) Azərbaycan incəsənəti. Bakı: İşıq.
2. Fərzəliyev Ç. (2013) Tahir Salahov. Bakı: Şərq-Qərb.
3. Fərzəliyev Ç. (2013) Tofiq Cavadov. Bakı: Şərq-Qərb.
4. Gülməmmədli R. (2013) Tofiq Cavadov. İstanbul: Mega Basım Yayın AŞ.
5. Алексей Бобриков. «Суровый стиль: мобилизация и культурная революция»
6. http://www.anl.az/down/meqale/medeniyyet/medeniyyet_fevral2009/69875.htm
7. <https://culture.gov.az/az/umumi-xeberler/her-bir-azerbaycanlinin-fexr-etdiyi-boyuk-senetkar>
8. <https://www.culture.ru/s/vopros/surovyi-stil/>

Рена Сулдуз кызы Мамедова «СУРОВЫЙ СТИЛЬ» В КОНТЕКСТЕ РАЗВИТИЯ АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ ЖИВОПИСИ

Резюме: В истории азербайджанской живописи различные течения и стили сменяли друг друга на протяжении веков.

«Суровый реализм», зародившийся в 50-х годах XX века, имеет большое значение в искусстве Азербайджана, имеющем длительное историческое развитие. В истории азербайджанской живописи новый стиль охватывал период между соцреализмом и апшеронской школой живописи. Новое течение в живописи, совпавшее с годами советской власти и получившее название "суровый стиль", было напрямую связано с именами таких представителей искусства, как Тофиг Джавадов и Тахир Салахов. Элементы, характерные для «сурового реализма», нашли отражение в произведениях различных жанров, созданных Т. Джавадовым в начале 1950-х годов [3].

Благодаря своему таланту гениального художника, несмотря на трудности времени, первые годы его деятельности которые совпали с первой половиной советской власти, он вызвал широкое разнообразие нового стиля. В 1968 году художник был удостоен Государственной премии СССР.

«Суровый реализм» как новый творческий стиль сыграл большую роль в признании образцов азербайджанской живописи и творчества Таира Салахова на мировом уровне.

Ключевые слова: суровый стиль, живопись, историческое развитие, выдающийся художник.

Rena Sulduz gizi Mammadova

**"SEVERE STYLE" IN THE CONTEXT OF DEVELOPMENT OF
AZERBAIJANI PAINTING**

Summary: In the history of Azerbaijani painting, different flows and styles have succeeded each other for centuries. "Severe realism", which originated in the 50s of the XX century, has a great importance in the art of Azerbaijan, which has a long historical development. The new style covered the period between socialist realism and the Absheron School in the history of Azerbaijani painting. A new flow in painting, coinciding with the years of Soviet power and called "severe style", was directly associated with the names of such representatives of art as Tofiq Javadov and Tahir Salahov.

The elements characteristic to "severe style" were reflected in the works of various genres created by T. Javadov in the early 1950s' [3]. Thanks to his talent as a genius artist, in the period of Soviet rule, where the first years of his activity coincided, he caused a wide diversification of the new style, despite the difficulties of the time. Tahir Salahov was awarded the State Prize of the USSR in 1968. This was proof that the new creative style was welcomed by the state. "Severe realism" as a new creative style played a major role in the recognition of Azerbaijani painting samples and Tahir Salahov's creative activity on the world art scale.

Key words: severe style, painting, historical development, distinguished artist

Məqalənin redaksiyaya daxil olma tarixi: 25.09.2022

Məqaləni çapa tövsiyə edən sahə redaktorunun (və ya üzvünün) adı:
sənətşünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Aslan Xəlilov